

NÁRODNÝ INŠPEKTORÁT PRÁCE

Masarykova 10, 040 01 Košice

Číslo: NIP/NIP_ORIP/BEZ/2017/1784

Súhrnná správa

z celoslovenskej úlohy č. 16 114

Kontrola vnútorného systému vybavovania podnetov

Predkladá: Mgr. Miroslava Skičková, riaditeľka odboru riadenia inšpekcie práce

Vypracovala: Ing. Jana Mochňacká, odbor riadenia inšpekcie práce

Košice, február 2017

OBSAH:

1. Cieľ úlohy.
2. Výber a počet kontrolovaných subjektov.
3. Predmet inšpekcie práce.
4. Výsledky inšpekcie práce.
5. Sankcie.
6. Komentár.
7. Záver.

CIEĽ ÚLOHY

Celoslovenská úloha č. 16 114 bola vykonávaná v zmysle plánu úloh Národného inšpektorátu práce na rok 2016. Výkony inšpekcie práce v rámci úlohy boli realizované v období január až december roku 2016.

Inšpektori práce sa v rámci inšpekcií práce zamerali na kontrolu dodržiavania povinností zamestnávateľa vyplývajúcich zo zákona č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o oznamovaní“) v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov.

Súčasťou previerok bola aj kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o NZ“).

VÝBER A POČET KONTROLOVANÝCH SUBJEKTOV

Výber kontrolovaných subjektov uskutočnili inšpektoráty práce v zmysle svojej územnej pôsobnosti podľa vlastného uváženia. V rámci úlohy bolo potrebné zamerať sa na:

- zamestnávateľov, ktorí zamestnávajú najmenej 50 zamestnancov,
- zamestnávateľov, ktorí sú orgánom verejnej moci,
- rozpočtové organizácie alebo príspevkové organizácie, ktoré sú v zriaďovateľskej pôsobnosti orgánu verejnej moci,
- štátne podniky, ktorých zakladateľom je orgán verejnej moci,
- akciové spoločnosti so 100 % majetkovou účasťou štátu, ku ktorým vykonáva akcionárske práva orgán verejnej moci.

Pri výbere inšpektoráty práce využili aj poznatky získané z podnetov a informácie z iných výkonov inšpekcie práce. Do úlohy bolo možné zahrnúť aj subjekty, v ktorých už bola v minulosti vykonaná inšpekcia práce.

Inšpektorátom práce bola uložená povinnosť vykonať kontrolu celkovo v 160 subjektoch.

PREDMET INŠPEKCIE PRÁCE

Pri výkone inšpekcie práce vo vybraných kontrolovaných subjektoch sa inšpektori práce zamerali na tieto oblasti:

Oblasť pracovnoprávných vzťahov

- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 50 zamestnancov, a zamestnávateľ, ktorý je orgánom verejnej moci, je povinný určiť osobitnú organizačnú zložku alebo osobu (ďalej len „zodpovedná osoba“), ktorá plní úlohy zamestnávateľa podľa § 11 ods. 4 až 7 a § 12 zákona o oznamovaní. Zodpovedná osoba, ktorú určil orgán verejnej moci, plní úlohy podľa § 11 ods. 4 až 7 a § 12 vo vzťahu k rozpočtovej organizácii alebo príspevkovej organizácii, ktoré sú v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, vo vzťahu k štátnemu podniku, ktorého je zakladateľom, a vo vzťahu k akciovej spoločnosti so 100 % majetkovou účasťou štátu, ku ktorej vykonáva akcionárske práva, ak tieto právnické osoby zamestnávajú menej ako 50 zamestnancov. Orgán verejnej moci môže určiť, že bude plniť úlohy podľa § 11 ods. 4 až 7 a § 12 aj vtedy, ak táto právnická osoba zamestnáva najmenej 50 zamestnancov. Na základe zmluvy so zamestnávateľom môže byť zodpovednou osobou aj osoba, ktorá nie je zamestnancom.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 2 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zodpovedná osoba musí byť v priamej podriadenosti štatutárneho orgánu zamestnávateľa, a ak nie je zamestnancom, je viazaná len pokynmi štatutárneho orgánu zamestnávateľa.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 3 zákona o oznamovaní, podľa ktorého v obci a vo vyššom územnom celku plní úlohy zodpovednej osoby podľa § 11 ods. 4 až 7 a § 12 zákona o oznamovaní hlavný kontrolór.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 4 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ uvedený v § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní je povinný prijať a preveriť každý podnet do 90 dní od jeho prijatia; túto lehotu možno predĺžiť o ďalších 30 dní s tým, že pri neanonymných podnetoch sa predĺženie oznámi osobe, ktorá podala podnet, s uvedením dôvodov predĺženia.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 5 zákona o oznamovaní, podľa ktorého označenie zodpovednej osoby a spôsoby podávania podnetov musia byť zverejnené a pre všetkých zamestnancov prístupné obvyklým a bežne dostupným spôsobom s tým, že aspoň jeden spôsob podávania podnetov musí byť prístupný 24 hodín denne.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 6 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ uvedený v § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní je povinný pri preverovaní neanonymných podnetov zachovávať mlčanlivosť o totožnosti osoby, ktorá podala podnet.
- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 7 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ uvedený v § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní je povinný oznámiť osobe, ktorá podala podnet, výsledok jeho preverenia do desiatich dní od preverenia podnetu.

- Dodržiavanie ustanovenia § 11 ods. 8 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ uvedený v § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní je povinný vydať vnútorný predpis, v ktorom určí podrobnosti o
 - a) podávaní podnetov,
 - b) preverovaní podnetov a oprávneniach zodpovednej osoby pri preverovaní podnetov,
 - c) zachovaní mlčanlivosti o totožnosti osoby, ktorá podala podnet,
 - d) evidovaní podnetov podľa § 12 zákona o oznamovaní,
 - e) oboznamovaní osoby, ktorá podala podnet, s výsledkom jeho preverenia,
 - f) spracúvaní osobných údajov uvedených v podnete.
- Dodržiavanie ustanovenia § 12 zákona o oznamovaní, podľa ktorého zamestnávateľ uvedený v § 11 ods. 1 zákona o oznamovaní je povinný po dobu troch rokov odo dňa doručenia podnetu viesť evidenciu podnetov v rozsahu
 - a) dátum doručenia podnetu,
 - b) meno, priezvisko a adresa pobytu osoby, ktorá podala podnet; ak ide o anonymný podnet, uvedie sa iba poznámka, že ide o anonymný podnet,
 - c) predmet podnetu,
 - d) výsledok preverenia podnetu,
 - e) dátum skončenia preverenia podnetu.
- Dodržiavanie ustanovenia § 47 ods. 2 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov, podľa ktorého pri nástupe do zamestnania je zamestnávateľ povinný zamestnanca oboznámiť s vnútorným predpisom upravujúcim oznamovanie kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.

Oblasť nelegálneho zamestnávania

- Dodržiavanie povinnosti zamestnávateľa, ak využíva závislú prácu fyzickej osoby, mať s touto fyzickou osobou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu - § 3 ods. 2 v nadväznosti na § 2 ods. 2 písm. a) zákona o NZ.
- Dodržiavanie povinnosti zamestnávateľa, ak využíva závislú prácu fyzickej osoby a má s touto fyzickou osobou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu, splniť oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni podľa osobitného predpisu - § 3 ods. 2 v nadväznosti na § 2 ods. 2 písm. b) zákona o NZ.
- Dodržiavanie povinnosti zamestnávateľa, ak využíva závislú prácu štátneho príslušníka tretej krajiny, zamestnávať štátneho príslušníka tretej krajiny len v prípade splnenia podmienok na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu - § 3 ods. 2 v nadväznosti na § 2 ods. 2 písm. c) zákona o NZ.
- Dodržiavanie povinnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ak využíva závislú prácu štátneho príslušníka tretej krajiny, zamestnávať štátneho príslušníka tretej krajiny len v prípade splnenia podmienky, že tento sa nezdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom - § 3 ods. 2 v nadväznosti na § 2 ods. 3 zákona o NZ.

VÝSLEDKY INŠPEKCIE PRÁCE

V rámci celoslovenskej úlohy č. 16 114 bola inšpektorátmi práce vykonaná kontrola celkovo v 166 subjektoch.

Tabuľka č. 1:

Prehľad počtu subjektov skontrolovaných inšpektorátmi práce v členení podľa právnej formy

Právna forma	Počet subjektov
Podnikateľ – fyzická osoba – nezapísaný v obchodnom registri	1
Spoločnosť s ručením obmedzeným	42
Komanditná spoločnosť	1
Nezisková spoločnosť	2
Akciová spoločnosť	36
Družstvo	1
Štátny podnik	1
Rozpočtová organizácia	18
Príspevková organizácia	10
Obec (obecný úrad), mesto (mestský úrad)	54
Spolu	166

Z hľadiska štatistickej klasifikácie ekonomických činností boli previerky nasmerované najmä do oblasti verejnej správy a obrany (56 previerok), priemyselnej výroby (39), vzdelávania (20), zdravotníctva a sociálnej pomoci (13 previerok) a do oblasti dopravy a skladovania (11 previerok).

Inšpektori práce vo svojich protokoloch zaznamenali 36 porušení predpisov v oblasti zamerania inšpekcie práce a v ďalších 14 prípadoch porušenie iných ustanovení pracovnoprávných predpisov a predpisov upravujúcich kolektívne vyjednávanie. Celkovo bolo teda zistených 50 porušení predpisov spadajúcich do všetkých oblastí dozoru inšpekcie práce. Najviac nedostatkov, a to 25, bolo zistených Inšpektorátom práce Trenčín.

Tabuľka č. 2

Objektová skladba zistených nedostatkov v členení podľa druhu výkonu

Objekt	Druh výkonu		
	Kontrola PPV	Kontrola NZ	Spolu
Vznik pracovného pomeru	10	0	10
Skončenie pracovného pomeru	2	0	2
Zmeny pracovného pomeru	2	0	2
Pracovný čas	3	0	3
Mzda	5	0	5
Nelegálne zamestnávanie	0	3	3
Kolektívne pracovnoprávne vzťahy	1	0	1
Iné – pracovnoprávne a mzdové predpisy	24	0	24
Spolu	47	3	50

Použité skratky: PPV – pracovnoprávne vzťahy

NZ – nelegálne zamestnávanie

Z počtu 36 porušení predpisov v oblasti zamerania celoslovenskej úlohy č. 16 114 sa 24 porušení týkalo povinností zamestnávateľa v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov, 9 porušení sa týkalo povinnosti oboznámiť zamestnanca pri nástupe do zamestnania s vnútorným predpisom upravujúcim oznamovanie kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti a 3 porušenia boli zistené v oblasti dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania sa zamestnávateľia dopustili tým, že nespĺnili včas povinnosť prihlásiť piatich zamestnancov do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, vedeného Sociálnou poisťovňou.

Tabuľka č. 3:

Prehľad porušení spadajúcich do oblastí zamerania inšpekcie práce v rámci úlohy č. 16 114

Porušené ustanovenie právneho predpisu	Počet zistených porušení
§ 11 zákona o oznamovaní	1
§ 11 ods. 1 zákona o oznamovaní	3
§ 11 ods. 2 zákona o oznamovaní	4
§ 11 ods. 3 zákona o oznamovaní	1
§ 11 ods. 5 zákona o oznamovaní	3
§ 11 ods. 8 zákona o oznamovaní	10
§ 23 ods. 2 zákona o oznamovaní	2
§ 47 ods. 2 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce	9
§ 3 ods. 2 v nadväznosti na § 2 ods. 2 písm. b) zákona o NZ	3
Spolu	36

Nedostatky, ktoré boli inšpektorátmi práce zistené mimo rámca zamerania úlohy č. 16 114 (14 nedostatkov) sa týkali oblastí, na ktoré ako problematické poukazovali zamestnanci v podnetoch, s ktorými sa obrátili na inšpektoráty práce. Inšpektoráty práce v týchto prípadoch vykonávali kontrolu dodržiavania povinností zamestnávateľov, vyplývajúcich zo zákona o oznamovaní, ako súčasť prešetrovania týchto podnetov zamestnancov.

Išlo o ojedinelé nedostatky v oblasti skončenia pracovného pomeru, v oblasti nerovnomerného rozvrhnutia pracovného času a jeho evidencie, ďalej v oblasti dĺžky nepretržitého odpočinku, výplaty mzdy, oznamovania výšky a zloženia funkčného platu zamestnanca vykonávajúceho prácu vo verejnom záujme, dôležitých osobných prekážok v práci a v oblasti úpravy pracovného času osobitných skupín zamestnancov – tehotných žien.

Tabuľka č. 4:

Prehľad porušení nespádajúcich do oblastí zamerania inšpekcie práce v rámci úlohy č. 16 114

Porušené ustanovenie právneho predpisu	Počet zistených porušení
§ 72 ods. 2 Zákonníka práce*	1
§ 75 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce	1
§ 87 ods. 1 Zákonníka práce	1
§ 87 ods. 4 Zákonníka práce	2
§ 92 ods. 1 Zákonníka práce	1
§ 99 Zákonníka práce	1
§ 47 ods. 2 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce	1
§ 130 ods. 2 Zákonníka práce	1
§ 130 ods. 5 Zákonníka práce	1
§ 141 ods. 2 písm. a) bod 1 Zákonníka práce	1
§ 141 ods. 2 písm. c) bod 1 Zákonníka práce	1
§ 164 ods. 1 Zákonníka práce	1
§ 4 ods. 6 zákona č. 553/2003 Z. z.**	1
Spolu	14

* zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

** zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

SANKCIE

Podľa § 19 ods. 2 písm. a) zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o inšpekcii práce“) inšpektorát práce uloží pokutu zamestnávateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania od 2 000 eur do 200 000 eur a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 eur.

Inšpektorát práce je taktiež oprávnený uložiť pokutu zamestnávateľovi za porušenie povinností vyplývajúcich z predpisov spadajúcich do oblastí dozoru inšpekcie práce alebo za porušenie záväzkov vyplývajúcich z kolektívnych zmlúv až do 100 000 eur.

Osobitným spôsobom je upravená sankcia pre zamestnávateľa, ktorý si nesplní niektorú z povinností v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov. Podľa zákona o oznamovaní môže inšpektorát práce uložiť pokutu zamestnávateľovi do 20 000 eur.

Za jednotlivé porušenia zistené výkonmi inšpekcie práce v rámci úlohy č. 16 114 bolo štyrmi inšpektorátmi práce navrhnutých zamestnávateľským subjektom 12 pokút v celkovej výške 14 950 eur.

Inšpektori práce zároveň nariadili zistené nedostatky odstrániť v stanovených lehotách a uložili dotknutým zamestnávateľom povinnosť prijať opatrenia na odstránenie zistených porušení predpisov a ich príčin.

Tabuľka č. 5:

Prehľad navrhnutých pokút za porušenia zistené v rámci úlohy č. 16 114

Inšpektorát práce		Navrhnutá pokuta podľa druhu výkonu		
		Kontrola PPV	Kontrola NZ	Spolu
Bratislava	Počet	0	2	2
	Suma v €	0	7 000,00	7 000,00
Trenčín	Počet	1	1	2
	Suma v €	1 500,00	2 500,00	4 000,00
Nitra	Počet	7	0	7
	Suma v €	2 950,00	0	2 950,00
Prešov	Počet	1	0	1
	Suma v €	1 000,00	0	1 000,00
Spolu	Počet	9	3	12
	Suma v €	5 450,00	9 500,00	14 950 000,00

KOMENTÁR

Ako vyplýva z dôvodovej správy k návrhu zákona o oznamovaní, bol tento návrh vypracovaný na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 137 z 20. marca 2013 k návrhu opatrení na zabezpečenie plnenia odporúčaní prijatých Pracovnou skupinou OECD pre úplatkárstvo v medzinárodných obchodných transakciách pre Slovenskú republiku v rámci Fázy 3 hodnotení. Schválením tohto návrhu zákona sa splnilo aj Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016, v ktorom sa vláda Slovenskej republiky zaviazala posilniť ochranu oznamovateľov korupčného správania, a to aj prijatím nových legislatívnych opatrení.

Zo záujmu spoločnosti na predchádzaní a odhaľovaní protiprávnej, resp. protispoločenskej činnosti, vyplýva potreba prijímania rôznych ochranných opatrení pre osoby, ktoré majú informácie o takejto činnosti a chcú ich oznámiť príslušným orgánom so zámerom odhaliť jej páchatel'ov (whistleblowing). Zákon o oznamovaní, ktorý vstúpil do účinnosti 1. januára 2015, upravuje pravidlá ochrany zamestnanca ako osoby disponujúcej informáciami o protispoločenskej činnosti, o ktorej sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, a z uvedeného dôvodu je potrebné ju chrániť pred prípadnou odvetou zo strany zamestnávateľa.

Zákon zároveň nastavuje pravidlá pre okruh zamestnávateľov (ďalej len „povinný zamestnávateľ“), ktorým ukladá povinnosť mať zavedený vnútorný systém vybavovania podnetov, teda podaní zamestnancov, v ktorých zamestnávateľovi oznamujú závažnú alebo inú protispoločenskú činnosť, o ktorej sa dozvedeli v súvislosti s výkonom svojej práce. Povinný zamestnávateľ musí prijať a preveriť každý podnet, aj anonymný, do 90 dní od jeho prijatia, túto lehotu možno za dodržania zákonných podmienok predĺžiť o ďalších 30 dní. V danej súvislosti je povinnosťou zamestnávateľa, okrem iného, zachovávať pri preverovaní neanonymných podnetov mlčanlivosť o totožnosti osoby, ktorá podala podnet.

Inšpektoráty práce pri praktickej aplikácii zákona o oznamovaní vystupujú vo viacerých rovinách:

1. Sú orgánom, ktorý na základe písomného oznámenia súdu alebo prokurátora (pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je trestným činom) alebo príslušného správneho orgánu (pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je správnym deliktom) zabezpečujú chránenému oznamovateľovi závažnej protispoločenskej činnosti ochranu pred právnym úkonom alebo rozhodnutím v pracovnoprávnom vzťahu zo strany zamestnávateľa, na ktorý chránený oznamovateľ nedal súhlas. Inšpektorát práce v tomto prípade zamietá vydať súhlas s navrhovaným pracovnoprávnym úkonom, ak existuje jeho príčinná súvislosť s oznámením.
2. Sú orgánom príslušným na konanie o závažnej protispoločenskej činnosti, ktorá je správnym deliktom, a zároveň poskytujú ochranu jej oznamovateľovi. Závažnou protispoločenskou činnosťou je totiž v zmysle zákona o oznamovaní okrem niektorých druhov trestných činov aj protiprávne konanie, ktoré je správnym deliktom, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 50 000 eur.

Podľa zákona o inšpekcii práce sú správnymi deliktami všetky porušenia predpisov v oblastiach dozoru inšpekcie práce, keďže za ne možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške 100 000 eur, a pri porušení zákazu nelegálneho zamestnávania inšpektorát práce uloží pokutu do 200 000 eur. Za porušenie zákazu prijať prácu alebo službu podľa zákona o NZ ukladá inšpektorát práce právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, pokutu rovnako vo výške do 200 000 eur.

3. Pozastavujú účinnosť pracovnoprávneho úkonu urobeného zamestnávateľom voči osobe, ktorá podala podnet v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov, ak táto osoba požiada inšpektorát práce o jeho pozastavenie do siedmich dní odo dňa, keď sa dozvedela o pracovnoprávnom úkone, a ak je dôvodné podozrenie, že tento pracovnoprávny úkon bol urobený v súvislosti s podaním podnetu. O pozastavenie účinnosti môže požiadať aj oznamovateľ závažnej protispoločenskej činnosti, ktorému bolo doručené písomné oznámenie súdu, prokurátora alebo príslušného správneho orgánu o tom, že je oznamovateľ.
4. Sú orgánom dozoru nad dodržiavaním povinností zamestnávateľov v oblasti vnútorného systému vybavovania podnetov.

Výkonmi inšpekcie práce zameranými na dodržiavanie povinností zamestnávateľov v oblasti vnútorného systému vybavovania podnetov bolo vo všetkých kontrolovaných subjektoch zistené, že od účinnosti zákona o oznamovaní a zavedenia vnútorného systému vybavovania podnetov nebol prijatý žiaden podnet, v ktorom zamestnanec oznámil zamestnávateľovi nekalú prax, o ktorej sa dozvedel v súvislosti s výkonom svojej práce, a to ani anonymne.

Ako vyplýva z tabuľky č. 3, inšpekciami práce boli odhalené prípady neskorého zavedenia vnútorného systému vybavovania podnetov, pre ktoré zákon ustanovil prechodné obdobie šiestich mesiacov odo dňa účinnosti zákona, ako aj prípad nezavedenia vnútorného systému vybavovania podnetov vôbec. Inšpekciami práce boli tiež zistené porušenia, kedy povinný zamestnávateľ neurčil zodpovednú osobu, ktorá plní úlohy zamestnávateľa v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov, ako aj také, že zodpovedná osoba nebola priamo podriadená štatutárnemu orgánu zamestnávateľa. V jednom prípade bolo u zamestnávateľa, ktorým je obec, zistené, že úlohy zodpovednej osoby neplní hlavný kontrolór obce, ktorému táto povinnosť vyplýva zo zákona o oznamovaní, ale iná osoba.

Inšpektori práce v troch prípadoch konštatovali porušenie zákona o oznamovaní povinným zamestnávateľom z dôvodu zistenia, že označenie zodpovednej osoby a spôsoby podávania podnetov neboli zverejnené a pre všetkých zamestnancov prístupné obvyklým a bežne dostupným spôsobom. U ostatných zamestnávateľov boli tieto informácie najčastejšie zverejnené na webovej stránke zamestnávateľa alebo na vnútrofirnom intranete. Vo všetkých kontrolovaných subjektoch, ktoré mali zavedený vnútorný systém vybavovania podnetov, aspoň jeden spôsob podávania podnetov bol prístupný 24 hodín denne.

Vykonanými inšpekciami práce bolo ďalej u desiatich povinných zamestnávateľov konštatované porušenie povinnosti vydať vnútorný predpis, ktorý musí obsahovať podrobnosti o konaní v rámci vnútorného systému vybavovania podnetov. Zamestnávateľia

túto povinnosť porušili predovšetkým tým, že vydaný vnútorný predpis neobsahoval zákonom predpísané náležitosti.

Na základe praktických zistení je možné konštatovať, že legislatíva v oblasti oznamovania závažnej a inej protispoločenskej činnosti je už zamestnávateľom pomerne známa, avšak v prevažnej väčšine prípadov u zamestnávateľov – podnikateľských subjektov, ktorých majetkové väzby sú výlučne na území Slovenskej republiky, je zavedenie vnútorného systému vybavovania podnetov len formálnym splnením si ich zákonnej povinnosti.

Na strane zamestnancov je poznanie problematiky oznamovania protispoločenskej činnosti často len orientačné, podrobnosti o účinnosti zákona nepoznajú. Ako dôvod zamestnanci uvádzali nedostatočnú informovanosť zo strany médií a zamestnávateľov. Na druhej strane, je pozitívnym zistením, že väčšina zamestnancov dokáže správne definovať protispoločenskú činnosť. Spoločenské vnímanie oznamovateľa nekalej praktiky je napriek tomu často viac v negatívnom svetle, oznamovateľ je považovaný za osobu neložálnu k svojmu zamestnávateľovi a kolektívu spoluzamestnancov.

Odlíšná situácia bola zistená u zamestnávateľov – podnikateľských subjektov so zahraničnou majetkovou účasťou, ktorí často mali služby vyplývajúce im zo zákona o oznamovaní zabezpečené externou firmou. Taktiež bolo zistené, že v niektorých subjektoch s materskou firmou pôsobiacou v zahraničí a s vyšším počtom zamestnancov mali túto oblasť pokrytú už pred účinnosťou zákona o oznamovaní, a to spôsobom prevzatým zo zahraničia v rámci legislatívy tzv. whistleblowingu.

ZÁVER

Aj vďaka činnosti inšpektorátov práce v rámci bezplatného poradenstva, poskytovaného zamestnávateľom, fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi a nie sú zamestnávateľmi, a zamestnancom v zmysle zákona o inšpekcii práce o tom, ako najúčinnšie dodržiavať legislatívu v oblasti oznamovania protispoločenskej činnosti, sa táto problematika a súvisiaca ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti dostáva do povedomia. Mení sa aj myslenie zamestnancov, odbúrava sa ľahostajnosť voči páchaniu nekalých praktík a zamestnávatelia si začínajú uvedomovať význam tejto legislatívy, ako aj to, že môže byť pre nich prínosom.

Zároveň je ešte stále veľká bariéra v myslení mnohých, ktorí oznámenie zamestnávateľovi alebo inému orgánu príslušnému na konanie o nekalej praktike, o ktorej sa dozvedeli v súvislosti s vykonávaním svojej práce, považujú za neložálne voči zamestnávateľovi alebo spoluzamestnancom, a podanie oznámenia spoločensky odsudzujú.

S odlišným, omnoho ústretovejším prístupom, je možné sa stretnúť najmä u firiem s nadnárodnou pôsobnosťou či so zahraničnou účasťou.

Zmena myslenia ľudí vo vnímaní legislatívy súvisiacej s oznamovaním protispoločenskej činnosti je úlohou, na ktorú nestačí snaha orgánov inšpekcie práce. Zmena v myslení súvisí s celkovým fungovaním spoločnosti.

Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce prostredníctvom svojich zákonných oprávnení budú naďalej venovať pozornosť problematike oznamovania závažnej protispoločenskej činnosti, a to prostredníctvom inšpekcii práce vykonávaných na pracoviskách zamestnávateľov, ďalej v rámci bezplatného poradenstva, ako aj v rámci zabezpečovania ochrany oznamovateľov nekalých praktík. Avšak cieľ – zabezpečiť, aby konanie každého z nás bolo v súlade so zákonom a morálnymi hodnotami spoločnosti, by mal byť spoločný pre nás všetkých. Inšpekcia práce v rozsahu svojich kompetencií pomáha tento cieľ Slovensku zrealizovať.